

Aspekty bydlení ve výškových budovách

Ing. arch. Radek Toman
školitel: doc. Ing. arch. Iva Poslušná, Ph.D.
Ústav navrhování 1, FA VUT v Brně

Abstrakt: Současná města jsou vystavena obrovským změnám a rychlému vývoji. Práce zkoumá způsoby bydlení a života společnosti ve velkoměstech 21. Století. Na základě analýzy vybraných příkladů městského bydlení ukazuje alternativy budoucího vývoje.

Klíčová slova: bydlení, mrakodrap, velkoměsto, výšková zástavba

Abstract: Modern cities are under pressure of big social and building development. The thesis is based on aspects of housing and living of society in 21th century cities. Based on the analysis of selected examples of urban housing the thesis shows the options for the future alternatives of living.

Keywords: housing, skyscraper, city, highrise housing

1 Cíl dizertační práce

Dizertační práce má za cíl zmapovat a zanalyzovat příklady přístupu k navrhování bydlení v metropolích s ohledem na měnící se životní styl, potřeby současných městských subkultur a měnící se mentalitu a vnímání lidí. Zkoumané projekty jsou z poslední doby, ale také starší projekty z 20. století, které ovšem přinesly kvalitní a nadčasová řešení. Některé z projektů, které jsou předmětem zájmu, zůstaly navždy pouze na papíře (např. Hyperbuilding v Bankoku od OMA), jiné jsou zrealizovány (např. Linked Hybrid a Sliced Porosity Block v Číně od Stevena Holla, Rotterdam Vertical City Rema Koolhaase nebo bytový dům Via Verde v jižním Bronxu od Grimshaw Architects) a některé už byly bohužel zbourány (Kapsulární věž Kisho Kurokawy nebo Kwoloon Walled City v Číně, který je příkladem tzv. "urban village"). Výběr vhodných a kvalitních příkladů poslouží jako ukázka alternativ ke komerčně vznikajícím projektům, nebo jako ukázka protikladu k urban-sprawlu rozrůstajícímu se v okolí velkých měst. Na základě prostudování různých typů bydlení v metropolích a jejich obyvatel, se poté práce pokusí nastínit možnosti budoucího vývoje a budoucích trendů v architektuře a urbanismu.

2 Současný stav řešené problematiky

"Před pěti tisíci lety vzniklo v Mezopotámii první město, před třemi tisíci lety Řekové vymysleli pravidelnou uliční síť a před dvěma tisíci lety Římané postavili první bytové domy. Když počet obyvatel v Římě dosáhl jednoho milionu, museli začít skládat lidi "na sebe". A před sto padesáti lety pan Otis vynalezl výtah. Od té doby jsme schopni stavět mrakodrapy." [1]

Současná města zažívají nápor obrovského rozvoje. Zatímco v roce 1900 žilo ve městech 10% světové populace, zhruba od roku 2050 to bude 75%. Na počátku 20. století bylo na světě 16 měst s populací přes 1 milion obyvatel, dnes je takových měst více než 400.

70% obyvatel měst žije v rozvojových zemích, kde má urbanizace závratné tempo. Nejrychleji rostoucí města jsou Lagos, kde každou hodinou přibude 58 lidí, a Bombaj, která roste tempem 42 nových obyvatel za hodinu.

Na příkladu Šanghaje můžeme sledovat extrémní rychlost přeměny města. V roce 1980 bylo v Šanghaji jen 121 budov vyšších než 8 pater, v roce 2000 bylo takových budov 3500 a v roce 2005 (tedy za pouhých 5 let) jich bylo 10000. Zatímco na začátku 90. let tvořila hlavní příjezdovou trasu do města dvouprúdová asfaltová silnice, dnes je to osmiproudá dálnice lemovaná hradbou mrakodrapů.

"Urbanizace se netýká pouze domů, ulic, hmotných věcí, urbanizace je jedna z největších metamorfóz v lidské historii. Je to úplná změna téměř všech částí našich životů. A samozřejmě urbanizace přináší hodně radostí, nadějí, ale také hodně zoufalství a strachu, které tyto změny způsobují" [2]

Gaspar Noé ve svém filmu "Enter the Void" (Vejdi do prázdna, 2009) na příkladu Tokia ukazuje svou vizi města blízké budoucnosti. Příběh filmu se odehrává ve městě, které je sice na vrcholu technologického a ekonomického rozvoje, je přeplněné materiálním bohatstvím, ale vyprázdňené citově.

V současné "generaci singles", kde se rapidně zvyšuje poměr lidí žijících soliterním způsobem života, se problémy odcizení a anonymity ještě prohlubují. Malá města tento problém nemají, protože mohou těžit ze společenství místní komunity. Ovšem pokud je ve městě milion garsonek, neznamená to, že člověk žije ve společenské afinitě s milionem dalších lidí. Znamená to, že je člověk obklopen lidmi, ale ve skutečnosti úplně osamocen. Čím větší je populace, tím menší má šanci fungovat na principech participace.

"Jsme posedlí novostí, ale dimenze kulturních ideálů jako by se vytrácela... Zapomíná snad dnes architektura na své fundamentální kulturní a sociální poslání? Neměly by konstrukce, které vytváříme posilovat naše existenciální zakotvení a strukturovat naše chápání světa a sebe sama, místo aby stupňovaly závrať ze změn a posedlost novostí? Neměla by architektura přispívat k rovnosti, lidské důstojnosti a optimismu, spíše než se bezpodmínečně podbízet účelům konzumerismu a korporátním a privátním zájmům?" [3]

I přes ekonomické tlaky se ve městech daří vytvářet místa, která jsou sociálně a společensky úspěšná. "Hypotéza světového velkoměsta podle Johna Friedmanna zněla: "rozlehlá, vzájemně propojená ekonomická centra a městské prostory soutěžící spolu navzájem." To se už během pár let stačilo stát realitou. Co je ale důležitější, tato městská centra obsahují jednotlivá subcentra nabízející vysokou kvalitu života, která jsou zároveň schopna zajistit i denní potřeby komunity."[4] "Typický obyvatel dnešního města chce žít a pracovat ve stejné čtvrti, kde vychovává děti a tráví volný čas. Není to ani v nejmenším "provinční". Naopak - to je životní styl, který nejen vyžaduje, ale pěstuje moderní uspořádání města, přičemž zároveň umožňuje udržitelnější plánování života."[5] "Nejlépe fungující města jsou ta, která mají otevřené pole možností a připouští možnost změny. Úspěšné město poskytuje prostor pro překvapení."[6]

Po jedné ze svých návštěv New Yorku výtvarník Petr Sís napsal: "New York mě nepřestává udivovat. Neustále se mění a může být vším, čím chci být i já - smutný, veselý, pomatený, něžný i zlobivý... Někdy si připadám jako ornitolog, který má to štěstí, že zde může pozorovat všechny ptáky světa, od kolibříků po kondory, barevné, mírumilovné, chřadnoucí i umírající... Jak rozdílné je to proti místům kde, žijí jen a pouze plameňáci nebo jenom tučňáci..."

Město prochází obrovskými změnami. Za těch třicet let mých výprav a pozorování jsem viděl hodně: co dělá mafie i policie, demonstranti a politici, maratonští běžci i transvestité v průvodech, modelky, spisovatelé, narkomani, bezdomovci, nacionalisté, teroristé - přes všechny se časem převalí příliv, ale New York zůstává věčný. Je to nadčasové a návykové město."[7]

"Úspěšná města umožňují lidem být tím, čím chtějí; neúspěšná nutí lidi být tím, co chtějí ostatní."[8]

Jak je ovšem možné, že některá města jsou tak úspěšná a některá tak neúspěšná? Úspěšnost a atraktivita současného města je postavená na svobodné volbě mezi celou řadou možností. Město založené na variabilitě neklade svým obyvatelům do cesty žádné překážky a mantinely, zatímco město, svázané kazajkou funkčního zónování a monotónní užití, svým obyvatelům předem lajnuje, co mají dělat. "Možnost není méně, nýbrž více než skutečnost. Otvírá daleko větší horizont."[9] Pokud dnes v Hong Kongu vznikají obrovské monofunkční oblasti obytných mrakodrapů a nákupních center, jak tedy zajistit aby se z nich za sto let nestaly ruiny, které opět pomalu zarostou pralesem? Je potřeba vytvořit z těchto monofunkčních oblastí skutečná města založená na různorodosti příležitostí. Města, která nebudou sloužit pouze na přespání, ale nabídnou více možností pro bohatší život.

Stejně jako u příležitostí musí být zdravé město bohaté sociálně. Je proto pro atraktivitu a úspěch města kontraproduktivní pokud vznikají gated communities pro bohaté hned vedle slumů. Tento kontrast chudoby a bohatství často sledujeme ve

městech třetího světa, gated communities ale vznikají i ve vyspělých evropských městech. Deyan Sudjic ředitel Londýnského Design Muzea ve své stati Města na pokraji chaosu píše: "Bezpečnost je žhavým tématem i v severním Londýně, kde žijí a kde je rachot policejních vrtulníků na denním pořádku. Mí sousedé se dělí na ty, kteří chtějí vybudovat bezpečnostní bariéry a brány, jež by nás odřízly od okolního světa, a na ty, kteří taková opatření chápou jako popření základní podstaty městského života." [10]

V Londýně se rozhodli proti sociální separaci bojovat legislativními prostředky. Vyhláška podle oddílu 106 říká: "V nové bytové zástavbě přesahující určitou velikost, typicky při počtu nad 15 bytových jednotek (přesnou hranici určují místní úřady), musí být vyhrazen proporční počet bytů pro cenově dostupné bydlení." [11] Často ovšem toto opatření vede k jakémusi vytváření ghett v rámci jednotlivých domů. V domech s luxusními byty vznikají oddělené části s vlastním vstupem pro chudší obyvatele. Někdy se dokonce staví domy se dvěma vertikálními jádry tak, aby chudí a bohatí nepřišli mezi sebou do kontaktu. Jak je vidět, tento legislativní experiment sice ne vždy funguje, tak jak má, ale přesto ukazuje určitou cestu pro budoucnost.

Určitou cestu pro budoucnost můžeme najít také v kolektivních domech tak, jak je v první polovině 20. století navrhovala levicová avantgarda. Většina těchto projektů se sice zakládala na utopické vizi levicové společnosti, ale i při jejich zkoumání pohledem dnešní doby nezatíženým ideologií, můžeme najít zajímavé principy a prvky využitelné v současné výstavbě. Takovými projekty jsou Unité d'Habitation od Le Corbusiera, v ČR poté kolektivní domy ve Zlíně (J. Voženílek) a v Litvínově (V. Hilský a E. Linhart), dále pak utopické nerealizované návrhy ze 60. let: Domurbia od Karla Honzika a návrh satelitního města Etearea pro 135 tisíc obyvatel na jižním okraji Prahy od autorů Gorazda Čelechovského, Jaroslava Stehlíka a Vladimíra Síkory.

Fungováním města budoucnosti se v 60. letech zabýval také Holandský situacionistický malíř Constant Nieuwenhuys, který vytvořil projekt města "Nový Babylon". *Město chápal nejen jako architektonický, ale především jako sociální projekt, jako prostředí, kde budou lidé žít nomádský život a pohybovat se po městě podle svých momentálních tužeb. Město proto mělo v jeho obyvatelích vyvolávat hravý chaos a osvěžující dezorientaci.*

„Aby moderní architektura nevedla ke smrti nudou, měla podle Constanta vytvářet nejrůznější příležitosti k nečekaným dobrodružstvím a setkáním.“ [12]

3 Zvolená metoda vědeckého zkoumání

Postup práce spočívá v analýze vybraných projektů pro bydlení ve světových metropolích, popis a stanovení příčin jejich problémů. Projekty budou utříděny v katalogu, který umožní komplexní náhled na problematiku a statistické posuzování řešené tematiky. Práce porovná i odlišné přístupy a trendy v navrhování bytových domů v různých geografických a politických podmínkách. Na základě kritického

vyhodnocení získaných informací modelovat možná řešení vývoje života v městech blízké budoucnosti.

4 Citace

- [1] Willem Jan Neutelings, 12. Října 2010 v Praze na Žofiněv rámci 14. Konference Forum 2000
- [2] Jiří Musil, 12. Října 2010 v Praze na Žofině v rámci 14. Konference Forum 2000
- [3] Juhani Pallasmaa, Existenciální úloha architektury, ERA 21, 2010/05, str. 37
- [4] [5] Stefan Bernish, Teorie města generace etického konzumu, ERA 21, 2010/05, str. 43
- [6] [8] Deyan Sudjic, Města na pokraji chaosu, ERA 21, 2010/05, str. 33
- [7] Petr Sís, New York návykové město, Architekt 04, 2011, str. 112
- [9] Pavla Melková, Trvale udržitelný rozvoj znamená existenci možnosti, Zlatý řez 34, 2011, str. 44
- [10] Deyan Sudjic, Města na pokraji chaosu, ERA 21, 2010/05, str. 32
- [11] Alexander Lehnerer, Hlavní městské zásady, Era21, 2011/05, str. 37
- [12] Tomáš Pospiszyl, Nuda je vždy kontrarevoluční, Zlatý řez 26, 2006, str. 75

5 Použitá literatura a prameny

KOOLHAAS, Rem. Třešticí New York. Praha : Arbor Vitae, 2006. ISBN 978-80-86300-77-1.

JACOBS, Jane. Ekonomie měst. Praha : Mox Nox, 2012. ISBN 978-80-905064-1-1.

JACOBS, Jane. Smrt a život amerických velkoměst. Praha : Mox Nox., 2013. ISBN 978-80-905064-4-2.